

Gammeltestamente eksegese

TFL efteråret 2012

Bibelsyn

Menighedsfakultetet bygger på Bibelen og vor kirkes bekendelse og vil virke ud fra det syn på **Bibelen, som er Bibelens eget**, og som altid har været kirkens: **Den er Guds ord**, blevet til under **Helligåndens inspiration** og ledelse, den er det **troværdige vidnesbyrd** om Guds store frelsesgerninger i historien, den **ufejlbarlige meddelelse af den frelsende sandhed** i Gudsåbenbaringen i Jesus Kristus, derfor den **absolutte autoritet** i alle spørgsmål vedrørende tro og livsførelse, og som sådan **norm for kirkens forkyndelse og lære**, og dermed også for kirkens **præsteuddannelse og teologisk forskning**.

(Menighedsfakultetets vedtægter §2)

Bibelsyn

Historisk har Bibelen bevæget sig fra at være en uanfægtet autoritet i alt, hvad den udtalte sig om, til at være en **kildesamling til den antikke jødedom og den tidligste kristendoms teologi og selvlegitimering**. Fra nærmest at have været Guds ord, som talte direkte til mennesker til alle tider, er Bibelen blevet et stykke **bevidsthedshistorie**, der fortæller om, hvordan antikke mennesker dannede sig forestillinger om det guddommelige og forstod mennesketilværelsen. Fra at have haft en ydre kirkeligt sanktioneret autoritet, er Bibelen blevet en skriftsamling, der – **i hvert fald uden for kirkens rum – ikke har anden autoritet** end den, som udspringer af dens forskellige skrifers iboende evne til at skabe opmærksomhed og udfordre vor tænkning.

(Müller & Müller 2010, 16)

Det Gamle Testamente

Den protestantiske Bibel

1. Mosebog
2. Mosebog
3. Mosebog
4. Mosebog
5. Mosebog

Josvabogen
 Dommerbogen
 Ruths Bog
 1-2 Samuels Bog
 1-2 Kongebog
 1-2 Krønikebog
 Ezras Bog
 Nehemias Bog
 Esters Bog
 Jobs Bog
 Salmernes Bog
 Ordsprogenes Bog
 Prædikerens Bog
 Højsangen

Esajas' Bog
 Jeremias' Bog
 Klagesangene
 Ezekiels Bog
 Daniels Bog
 Hoseas Bog
 Joels Bog
 Amos' Bog
 Obadias' Bog
 Jonas' Bog
 Mikas Bog
 Nahums Bog
 Habakkuks Bog
 Sefanias' Bog
 Haggajs Bog
 Zakarias Bog
 Malakias' Bog

Israel og Juda Lidt historie

- Udgangspunktet: **587** f.Kr.
Jerusalems fald
- Eksil
- Persertid (skriftlighed)

Israel og Juda

Lidt historie

GT's egen kronologi:	Historisk-kritisk opfattelse
Urhistorien	Amarnabrev (1400-1300)
Patriarktiden	Merneftastelen (1200)
Egypten	Mesjastelen (9. årh.) – andre eksterne kilder, fx vedr. assyrernes indtagelse af Samaria 702 f.kr., 1. babyloniske erobring af Jerusalem 597 f.Kr.
Ørkenvandring	Babylonisk eksil (587 f.Kr.)
Indvandring	Persertid – provinsen Yehud (538 f.Kr.)
Dommertid	Makedonere (332 f.Kr.)
Kongetid	Makkabæere (164 f.Kr.)
Eksil	Romere (63 f.Kr.)

Israel og Juda

Lidt historie

- De "gode" spørgsmål:
- Israel og Juda – Nord og Syd
- Bibel og arkæologi
- Hvad så med David?
- Datering og overlevering af skrifterne
- ...

Undervisningen

► Tekstlæsninger

► Drøftelser

Dato	Emne	Bemærkning
27. aug.	Indledning	
24. sept.	Mosebøgerne	
29. okt.	De "historiske" bøger	
19. nov.	Salmerne	Gæstelærer
10. dec.	Profetisme	

FORSLAG TIL LITTERATUR

- ▶ Lisbet Kjær Müller og Mogens Müller, *En bog om Bibelen: Den historiske Bibel – Bibelens historie*, København: Forlaget Anis 2010 (ISBN 978-87-7457-505-4)
- ▶ Gertrud Yde Iversen og Kirsten Nielsen, *En indføring i Bibelen*, København: Bibelselskabets Forlag 2010 (ISBN 978-87-7523-652-7)
- ▶ Else K. Holt og Kirsten Nielsen, *Bibelkundskab: Introduktion til Det Gamle Testamente*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag 1997 (ISBN 87-7288-712-5)
- ▶ Hans J. Lundager Jensen, *Gammeltestamentlig religion: En indføring*, Frederiksberg: Forlaget Anis 1998 (ISBN 87-7457-222-9)

Mosebøgerne

Forskellige teologier

1. Firekildehypotesen: JEDP
2. Tradition og redaktion
3. Gamle fortællinger og forskellige teologiske kredse
4. Genkendelige teologier:
  1. Den fortællende
  2. Den præstelige
  3. Den deuteronomistiske (især 5 Mos)

Mosebøgerne

1. Mosebog / Genesis

- Urhistorien 1 – 11
- Patriarkfortællingerne
  - Abraham 12,1 – 25,18
  - Isak 25,19-26,35; 35,27-29
  - Jakob 27 – 36
- Josefnovellen 37 – 50

Mosebøgerne

2. Mosebog / Exodus

- ▶ Udfrielsen 1-15
  - ▶ Hebræerne i Egypten 1-2
  - ▶ Jahve åbenbarer sig for Moses 3,1-4,23
  - ▶ Moses og farao 5,1-7,13
  - ▶ De ti plager → påsken 7-12
  - ▶ Udvandring og sejrssange 13 -15
- ▶ Ørkenvandringen 16 – 18
  - ▶ Tema: folkets utilfredshed i ørkenen
- ▶ Sinajperikopen 19 – 40
  - ▶ Teofani 19
  - ▶ Dekalog 20
  - ▶ Pagtsbog 20,22-23,33
  - ▶ Pagtslutning 24
  - ▶ Kultiske regler 25-31
  - ▶ Guldkalven 32
  - ▶ Josva, Moses og Gud 33
  - ▶ De nye stentavler 34
  - ▶ Telthelligdommen

Mosebøgerne

3. Mosebog - Leviticus

- Lovstof om præstelige emner
- "Højdepunkter":
  - Nadab og Abihus fejl 10,1-5
  - Forsoningsdagen 16
  - Sexuelle forbud 18 (mod homoseksuel praksis 18,22)
  - "Du skal elske din næste som dig selv" 19,17-18
  - Sabbat og valfartsfester 23

Mosebøgerne

4. Mosebog / Numeri

- ▶ Afslutningen om Sinaj 1 – 10
  - ▶ Folket som en hellig hær 1-3
  - ▶ Den aronitiske velsignelse 6,22-27
- ▶ Sidste del af ørkenvandringen
  - ▶ Vagtler og manna 11
  - ▶ "Spejderne" 13-14
  - ▶ Kobberslangen 21,4-9
- ▶ Bileam og hans æsel 22 – 24
- ▶ Forholdet til andre folkeslag samt andre retslige forhold, fx arveret, ofre, fester, løfter 25 - 36